

Sistemul mixt de completare a forțelor armate – actualitate pentru Republica Moldova

The mixed system of complementing the armed forces – a requirement for the Republic of Moldova

Dr. Ion COROPCEAN*

*Agenția pentru Știință și Memorie Militară, Republica Moldova
e-mail: ion.coropcean@gmail.com

Abstract

Serviciul militar este un fenomen social și juridic complex care se află la baza completării și funcționării forțelor armate. În dependență de sistemul de completare, forțele armate pot fi compuse din recruți, voluntari și/sau personal militar profesionist. Serviciul militar prin contract contribuie semnificativ la consolidarea capacităților operaționale ale forțelor armate. Serviciul militar obligatoriu este forma principală pentru pregătirea militară a cetățenilor care sunt, ulterior, incluși în rezervă pentru a asigura mobilizarea armatei. Sistemul mixt de completare a forțelor armate organizat în Republica Moldova este actual și răspunde intereselor construcției militare, în noile condiții de securitate, după declanșarea războiului din Ucraina.

Military service is a complex social and legal phenomenon that is at the basis of the completion and functioning of the armed forces. Depending on the completion system, the armed forces may be composed of conscripts, volunteers and/or professional military personnel. Contract-based military service significantly contributes to strengthening the armed forces' operational capabilities. Conscript military service is the main form for the military training of citizens who are later included in the reserve to ensure the mobilization of the army. The mixed system of complementing the armed forces organized in the Republic of Moldova responds to the interests of the military construction in the new security conditions after the start of the war in Ukraine.

Cuvinte-cheie:

sistemul de completare a forțelor armate; sistem mixt; serviciul militar; tip de armată;
profesionalizarea armatei; rezerva forțelor armate.

Keywords:

*the system of complementing the armed forces; mixed system; military service;
type of army; professionalization of the army; reserve of the armed forces.*

Info articol

Primit: 9 mai 2024; Evaluat: 3 iunie 2024; Acceptat: 13 iunie 2024; Disponibil online: 5 iulie 2024

Citare: Coropcean, I. 2024. „Sistemul mixt de completare a forțelor armate – actualitate pentru Republica Moldova”.
Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 13(2): 21-33. <https://doi.org/10.53477/2065-8281-24-11>

© Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Articol cu acces deschis distribuit în conformitate cu termenii și condițiile licenței Creative Commons Attribution (CC BY-NC-SA)

O sarcină importantă a politicii militare în Republica Moldova constă în organizarea construcției militare în volum suficient pentru asigurarea securității *militare* a statului. În mod clasic, construcția militară constă în măsuri economice, științifice, tehnice, sociale, politice și militare. Principalul element al construcției militare sunt forțele armate. În acest context, serviciul militar, ca subiect al politicii militare, vine să asigure funcționalitatea eficientă a forțelor armate, să contribuie la dezvoltarea capacităților militare cerute ale fiecărui militar (Coropcean, Juc și Manolache 2019, 64).

Tipuri de armate și sistemul lor de completare

În prezent, deosebim următoarele tipuri de armate: *armată de masă*; *armată de profesie* și *armată mixtă*. Fieărui tip de armată îi este caracteristică o metodă de completare cu militari și de organizare a serviciului militar. În opinia noastră, tipul armatei deține primatul, în cadrul căruia ca parte componentă, este determinată metoda de completare și organizare a serviciului militar prin criteriul de voluntariat sau de recrutare a militarilor în termen (soldați și gradați).

Astfel, ca trăsătură generală a *armatei de masă*, vom menționa faptul că o parte semnificativă a personalului militar, adică militarii în termen, execută serviciul militar obligatoriu, ajungând în armată prin conscripție. *Conscripția* constituie o modalitate de recrutare a unei părți importante a efectivelor armatei (este vorba despre militarii în termen sau militarii de rând), se traduce în obligativitatea tuturor cetățenilor țării care îndeplinesc condițiile prevăzute prin lege să efectueze stagiul militar. Printre argumentele aduse de cercetători în favoarea conscripției, se numără: formarea și dezvoltarea sentimentului de apărare a țării; *întărirea legăturii* dintre instituția militară și națiunea căreia îi aparține; *costuri mai mici* pentru conscripție decât pentru militarii de profesie; *asigurarea rezervelor* umane necesare și suficiente, în caz de război.

Armata de profesie se exprimă prin angajarea benevolă în instituția militată a întregului efectiv de militari, toți având pregătire profesională specifică posturilor și funcțiilor pentru care sunt încadrați. Acceptarea sau respingerea solicitanților se face potrivit unor criterii complexe și, de regulă, prin concurs. Asemenea tip de armată este specifică statelor industriale dezvoltate, care pot să se înzestreze masiv cu tehnică militară modernă. Vom nota că apariția și evoluția armatei de profesie se dovedesc a fi un răspuns adecvat la schimbările produse în mediul de securitate atât la nivel național, cât și internațional.

Armata mixtă reprezintă instituția militară în care se întâlnesc atât militari de rând, proveniți din conscripție, cât și din voluntariat, pe lângă militarii de carieră (ofițeri, maiștri militari și subofițeri). Proporția în care se uzitează de o modalitate de recrutare sau de alta depinde de un spectru extins de factori economici, politici,

sociali, demografici și militari, de starea și tendințele de evoluție ale mediului de securitate națională, zonală, regională și globală. Un asemenea tip de armată se întâlnește și în state cu un nivel de dezvoltare economică ridicat, care aparțin sau nu unei alianțe politico-militare (Duțu, Moștofle și Sarcinschi 2003, 3-4).

În literatura de specialitate de la începutul anilor 2000, se face referire la avantajele și dezavantajele serviciului militar, ancorate pe circumscripție, în comparație cu cel profesional, pornind de la demersul natural al factorilor (interni și internaționali) care determină trecerea de la armata de masă la armata mixtă sau de profesioniști. Profesionalizarea armatei este o problemă politică foarte sensibilă, cu implicații majore în managementul și în structura forțelor armate, iar procesul de luare a unei asemenea decizii implică analiza mai multor factori.

Printre factorii internaționali, se evidențiază: diminuarea sau chiar aparenta absență a pericolului reprezentat de un atac militar extern masiv asupra vreunui stat european; dispariția războaielor interstatale, cel puțin în Europa și intensificarea războaielor intrastatale de sorginte etnică sau religioasă; apariția și manifestarea pe plan internațional, în materie de apărare și securitate, pe lângă actorii tradiționali (statele), a actorilor nestatali (organizații politico-militare și de altă natură); apariția și manifestarea unor noi pericole și amenințări la adresa securității: terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă și a vectorilor specifici acestora, crima organizată, conflictele regionale; migrația ilegală; transformarea organizației politico-militare al cărei membru este statul respectiv.

Printre factorii interni care au determinat transformările din cadrul armatei, se regăsesc: *factorul psihosocial*: evoluția mentalităților în societate, mai ales a celor care vizează „spiritul de apărare” și legătura armată – cetățean. Un rol important par să fi avut lacunele manifestate în timp de conscripție, ca metodă de recrutare a militarilor (gradați și soldați), și lipsa de legitimitate în ochii populației a serviciului militar obligatoriu; *factorul tehnologic*: creșterea gradului de tehnicizare a armamentului și introducerea de noi tehnologii, îndeosebi ale informației și comunicațiilor, solicită militari bine formați și specializați în domeniile de vârf; *factorul economic*: tot mai multe state europene, după anul 1990, au trecut la diminuarea bugetelor destinate apărării, dat fiind noul context geostrategic și geopolitic; *factorul militar*: evoluția conflictelor contemporane, soldate cu cvasidispariția confruntărilor de masă, în profitul crizelor internaționale punctuale, „șintite” și multiforme care țin de o anume formă de externe ale profesionalizării armatei, cele interne sunt mult mai importante (Duțu 2008, 118-120).

În acest cadru de analiză, cercetătoarea română A. Sarcinschi subliniază că, în constituirea unei armate de profesie, este necesar să se definească cu claritate modul în care se vor selecționa, forma, instrui și perfecționa profesional militarii angajați pe bază de contract (Sarcinschi 2005, 36), evidențiind importanța elaborării unei metodologii de recrutare și formare profesională a acestei categorii de militari.

Profesionalizarea Armatei Naționale – între intenții și realitate

Vom menționa că, în această perioadă, profesionalizarea Armatei României a reprezentat o necesitate obiectivă și a fost realizată cu succes. Totodată, la nivelul conducerii politice din Republica Moldova, nu a fost formulată o opțiune clară cu privire la tipul armatei pe care urma să-o construim. În lipsa unei politici de stat, fondată pe calcule fezabile și clarviziune privind securitatea militară a statului, în general, și modul de completare a forțelor armate și de organizare a serviciului militar, în special, aproape fiecare guvernare și ministru al apărării au venit cu propria abordare a modelului de completare și organizare a serviciului militar. Astfel, în ultimii ani, aspectele de completare a armatei au cunoscut o oscilație de la o formă la alta.

Aici, se înscrie și intenția de profesionalizare a armatei moldovenești prin adoptarea Hotărârii Guvernului nr. 601, din 27.06.2018, cu privire la aprobarea Programului „Armata Profesionistă 2018-2021” ([Guvernul Republicii Moldova 2018](#)). Programul avea drept scop identificarea domeniilor de dezvoltare a Armatei Naționale și de *ordonare* a acestora, în funcție de resursele alocate. Efortul principal era axat pe două aspecte de importanță majoră pentru armată.

Primul aspect scotea în evidență importanța și rolul militarului (individului) în cadrul sistemului național de apărare. Atenția era concentrată pe calitatea dimensiunii umane, implicit, pe selectarea, dotarea, instruirea și asigurarea facilităților sociale, care devine imperativă, în contextul diminuării atractivității serviciului militar și refluxului sporit de personal. *Al doilea aspect* al Programului viza reforma structurală a Armatei Naționale. Necesitatea acestei reforme era impusă de evoluția mediului și a sistemelor de securitate și apărare la nivel internațional.

Conform viziunii expuse în Program, „*profesionalizarea*” presupune transformări profunde la nivelul organizării, dotării cu echipament, cu armament și tehnică de luptă moderne, instruirii și activității organismului militar. Complementar, profesionalizarea urma să intensifice relațiile de comunicare dintre armată și societate (clasa politică, societatea civilă, instituțiile statului etc.), sporind implicarea și prezența acesteia în diverse compartimente ale vieții sociale. Implementarea Programului se prevedea a fi efectuată etapizat, pe parcursul anilor 2018-2021, în conformitate cu alocările bugetare, cu resursele adiționale aflate la dispoziție și cu cele asigurate de partenerii externi. Printre domeniile de implementare, se regăseau:

- *Trecerea de la serviciul militar în termen la serviciul prin contract către anul 2021;*
- *Perfecționarea procesului pregătirii de luptă și de mobilizare* – eforturile urmau a fi orientate spre standardizarea procesului de instruire și asigurare graduală a unităților militare cu armament și echipament modern. Tot aici, urmau a fi întreprinse eforturi de înlocuire a tehnicii militare învechite, inclusiv prin intermediul asistenței externe. Adițional, se prevedea a fi inițiat procesul de revizuire a sistemului de mobilizare a armatei.

- *Revizuirea sistemului de salarizare a militarilor și îmbunătățirea pachetului social* – la acest capitol, urma a fi identificată posibilitatea trecerii la salarizarea unitară pentru toate structurile de forță din cadrul sistemului național de securitate și apărare. Adicional, se planificase să fie extinse beneficiile pachetului social pentru militarii Armatei Naționale.
- *Eficientizarea și dezvoltarea sistemului logistic* – în faza inițială a acestei direcții, a fost revizuită structura organizatorică și componenta de comandă și control a sistemului. Totodată, s-a efectuat un studiu de fezabilitate cu privire la reconsiderarea modalității de asigurare cu uniformă militară a militarilor prin contract, precum și de asigurare cu rație alimentară.
- *Modernizarea infrastructurii militare și sociale* – această măsură avea drept scop renovarea și construcția treptată a unor obiecte de infrastructură (cazărmi, cantine, complexe sportive și locative etc.). Tot aici, se prevedea realizarea continuă a proiectelor de Parteneriat public-privat, care presupuneau asigurarea cu spațiu locativ de serviciu a militarilor.
- *Revizuirea serviciului de pază și de asigurare a obiectivelor militare ale Armatei Naționale* – această măsură poartă un caracter inovativ la nivel național, bazat pe practica armatelor statelor occidentale și urmărește eficientizarea serviciului militar prin reducerea efectivului implicat în activități de pază și de asigurare a vieții cotidiene.
- *Dezvoltarea relațiilor de cooperare cu partenerii externi* – eforturile au fost concentrate pe eficientizarea cooperării în cadrul Inițiativei de Consolidare a Capacității de Apărare (DCBI). Totodată, se prevedea instituirea funcțiilor de consilieri (atașați militari) în cadrul ambasadelor Republicii Moldova în statele partenere (SUA, România și Ucraina).

Programul însă nu și-a atins obiectivele propuse. Noi am constatat câteva cauze: având în vedere importanța domeniului apărării în asigurarea securității și dezvoltării durabile a statului, Programul nu a fost expresia deciziei consensuale a clasei politice prin aprobarea acestuia de către Parlament, fiind mai degrabă o decizie a unui partid, care nu a avut continuitate; problema finanțării Programului nu a fost o prioritate a conducerii politice și a Guvernului Republicii Moldova; societatea nu a fost suficient informată și pregătită pentru trecerea la armată de profesie. Astfel restanțele realizării Programului au făcut ca Republica Moldova să repete aceeași experiență prin care a trecut Ucraina, Georgia ([Global Legal Monitor 2023](#)), Letonia ([Capital 2024](#)), Lituania ([Capital 2015](#)), dar și alte state. Totuși, Programul a fost o platformă bună pe care a folosit-o eficient Ministerul Apărării în regândirea importanței sistemului de completare a armatei prin organizarea serviciului militar și a asigurării multilaterale a acestuia.

Cele expuse pe marginea problemelor politicilor de completare a forțelor armate și de organizare a serviciului militar ne permit să identificăm noi concepte de organizare și funcționare, care să corespundă actualei arhitecturi de securitate și noilor provocări la adresa mediului internațional și național de securitate. Războiul din Ucraina a demonstrat că sistemul de completare mixt al forțelor armate, unde,

alături de serviciul militar prin contract, este organizat și serviciul militar obligatoriu, rămâne o necesitate care asigură funcționalitatea forțelor armate, în contextul noilor condiții de securitate.

Sistemul de completare a forțelor armate prin prisma războiului din Ucraina

Vom menționa că, înainte de începerea războiului din Ucraina, la 1 februarie 2022, Președintele Ucrainei a semnat Decretul nr. 36/2022 „Cu privire la măsurile prioritare pentru consolidarea capacității de apărare a statului, creșterea atractivității serviciului militar în forțele armate ale Ucrainei și trecerea treptată la principiile unei armate profesioniste”. Ca argument în plus pentru această decizie, considerăm că a fost încercarea precedentă, nereușită a Ucrainei, de a trece, începând cu 1 ianuarie 2014, la armată de profesie ([Președintele Ucrainei 2013](#)).

Unul dintre elementele prevăzute pentru anul 2022 era trecerea la un sistem de pregătire militară intensivă și la anularea recrutării pentru serviciul militar în termen. De la 1 ianuarie 2024, se propunea introducerea pregătirii intensive de scurtă durată, 3-4 luni, crescând treptat numărul celor implicați și menținându-le abilitățile prin antrenamente periodice ([Președintele Ucrainei 2022](#)). Această abordare păstra sistemul de pregătire a cetățenilor pentru apărarea patriei și de formare a unei rezerve instruite cu un număr necesar de specialiști. Vom menționa că acest fapt nu a fost luat în considerare de autoritățile moldovenești prin intenția profesionalizării Armatei Naționale în Programul „Armata Profesionistă 2018-2021”.

Agresiunea Federației Ruse din 24 februarie 2022 a împiedicat implementarea decretului menționat, astfel că Ucraina a intrat în război, având serviciul militar mixt de completare a armatei. Cu toate acestea, militarii în termen nu sunt implicați în acțiunile de luptă. În contextul declarării mobilizării generale în Ucraina, încorporarea pe perioada războiului nu a fost efectuată. Toate funcțiile vacante în Forțele Armate și în alte formațiuni militare sunt completate din contul rezerviștilor mobilizați ([Interfax 2022](#)). Ucraina și-a învățat lecția cu privire la importanța sistemului de completare a forțelor armate. În noua lege a mobilizării, în locul serviciului militar în termen, este introdus serviciul militar de bază. Acesta urmează să fie organizat pentru cetățeni cu vârsta cuprinsă între 18 și 25 de ani. Ei vor putea alege independent perioada de serviciu până la împlinirea vârstei de 24 de ani. Serviciul militar de bază în timp de război va dura până la 3 luni, din care cel puțin 1 lună va fi dedicată antrenamentului de bază și până la 2 luni va fi pentru pregătirea profesională, iar în timp de pace, durata va fi până la 5 luni, respectiv 3 luni va dura pregătirea de bază și 2 luni, de pregătire profesională ([Euronews 2024](#)). În acest context, serviciul militar în termen, organizat anterior, a fost principala sursă care a permis formarea numărului necesar de rezerviști pregătiți ai armatei ucrainene, iar introducerea serviciului militar de bază va asigura pregătirea rezerviștilor pentru viitor.

Vom menționa că ansamblul caracteristicilor și tendințele de evoluție a mediului de securitate națională, regională și globală de la sfârșitul secolului XX, care au influențat trecerea la armată profesionistă în țările est-europene, s-au schimbat radical, odată cu invazia Federației Ruse în Ucraina. Ambele state au recurs la mobilizarea rezerviștilor, care, inițial, au asigurat trecerea unităților militare la statele de război, iar ulterior, la restabilirea și completarea pierderilor suferite ca rezultat al acțiunilor de luptă, la formarea noilor unități de luptă pentru asigurarea rotației unităților din prima linie. Disponibilitatea resurselor umane instruite și pregătite de mobilizare reprezintă unul dintre indicatorii cheie ai potențialului militar al statului ([Diplomatic dictionary 2024](#)). După doi ani de război, Forțele Armate ale Ucrainei au nevoie stringentă de noi rezerviști chemați sub arme, iar în acest scop, au fost adoptate modificări la legea mobilizării care au extins categoriile de cetățeni ce pot fi mobilizați, inclusiv prin micșorarea vârstei pentru mobilizare, de la 27 de ani la 25 de ani ([Parlamentul Ucrainei 2024](#)). Noile prevederi ale legii vor asigura posibilitatea de a efectua rotația la aproximativ 300 de mii de militari aflați pe câmpul de luptă, din cei aproape 500 de mii de persoane care ar putea fi mobilizate ([Forbes 2024](#)).

Importanța rezervei, pregătită din timp, în războiul din Ucraina a dus la reevaluarea rolului și locului serviciului militar obligatoriu, care reprezintă forma principală de pregătire militară a cetățenilor și, respectiv, de formare a rezervei pentru mobilizarea armatei. După anexarea de către Rusia a Crimeii în 2014 și după invazia militară a Ucrainei la 24 februarie 2022, mai multe state și-au revizuit sistemul de completare a forțelor armate, pledând pentru sistemul mixt. Guvernul Lituaniei a promulgat o lege, conform căreia toți bărbații cu vârste cuprinse între 18 și 60 de ani pot fi recrutați pentru a servi în armată. La fel și în Letonia, toți bărbații cu vârste cuprinse între 18 și 27 de ani vor trebui să urmeze 11 luni de pregătire militară, începând din anul 2024. În Suedia, din anul 2018, a fost reintrodus serviciul militar obligatoriu, deoarece nu s-au găsit suficienți voluntari pentru serviciul militar ([DW 2023](#)). Iar Danemarca a prelungit termenul serviciului militar obligatoriu de la 4 la 11 luni și intenționează să introducă, din anul 2026, recrutarea obligatorie și pentru femei, după ce aceasta a fost implementată în Norvegia și Suedia ([Defense Romania 2024](#)).

Actualitatea sistemului mixt de completare pentru Armata Națională

Războiul din Ucraina a impus necesitatea unei analize comprehensive a sectorului de securitate în Republica Moldova. Strategia securității naționale, recent adoptată, definește amenințările, riscurile și vulnerabilitățile care afectează sau pot afecta securitatea națională. Printre vulnerabilități în domeniul securității militare și apărării naționale care sunt sau pot fi exploatate de actori maligni interni și externi, strategia evidențiază sprijinul redus pentru apărarea țării, în rândul populației ([Parlamentul Republicii Moldova 2023](#)).

În acest context, vom remarca faptul că instituția serviciului militar obligatoriu, pe lângă formarea rezervei pregătite pentru mobilizare, acționează și ca un factor

educativ, în spirit civic-național, asupra celor care au activat în cadrul structurilor sale, funcționând, astfel, ca un instrument de socializare și de consolidare a sprijinului pentru apărarea țării în rândul populației. Astfel, atât studiile desfășurate, cât și datele oferite de sondajul de opinie intitulat „L'opinion publique et l'Europe de la Défense” (Duțu și Sarcinschi 2004, 8-10) afirmă că instituția militară are menirea, printre altele, de a:

- *pregăti tinerii pentru viață, obișnuindu-i cu disciplina, cu ordinea*: efectuând serviciul militar, ei învață să se conformeze liber, voluntar și conștient unui set de norme și reguli specifice activității și vieții militare, dar cu urmări pozitive asupra conduitei lor în viitor;
- *transmite tinerilor valorile tradiționale ale poporului său*: activitățile instructiv-educative la care tinerii iau parte pe timpul serviciului militar îi ajută să asimileze și să interiorizeze valorile tradiționale – cinstea, onoarea, mândria de a fi cetățean al statului său, dreptatea, disciplina, loialitatea, răspunderea;
- *contribui la socializarea și maturizarea tinerilor*: procesul de socializare pe care tinerii l-au început în familie urmează în școală (socializare primară), este continuat în armată, unde învață, interiorizează și integrează în structura personalității elemente socioculturale esențiale, pe baza cărora pot acționa coerent în cadrul societății;
- *ajuta la integrarea tinerilor în societate*: pe durata serviciului militar, tinerii asimilează valori (specifice mediului militar, dar și comune oricărei societăți democratice), norme și reguli care le vor modela comportamentul din punct de vedere psihosocial (consens, conformitate, solidaritate, eficacitate, tradiții) și profesional. Aceste acumulări le permit, la trecerea în rezervă, o integrare mai facilă în mediul social civil.

Exercitarea acestor funcții sociale acționează direct asupra conținutului calitativ al misiunii armatei, de apărare a suveranității, integrității teritoriale și independenței statului. Dacă tinerii militari sunt formați și educați potrivit exigențelor funcțiilor sociale, ei vor fi în măsură să execute toate sarcinile primite pe coordonata apărării țării. Serviciul militar, abordat ca experiență de viață, continuă să aibă o contribuție importantă la formarea percepției sociale a populației asupra rolului, utilității și legitimității armatei în societate.

Astfel, sistemul mixt de completare a forțelor armate reprezintă modelul în care forțele armate sunt completate atât de personalul militar profesionist, cât și de militarii în termen care au fost recrutați prin serviciul militar obligatoriu. În această ordine de idei, subliniem că, pentru Republica Moldova, păstrarea serviciului militar obligatoriu, prin efectele lui educative, este un factor esențial în reducerea vulnerabilității în domeniul securității și apărării naționale, determinate de sprijinul redus pentru apărarea țării în rândul populației, reflectat în Strategia securității naționale.

În prezent Armata Națională parcurge un amplu proces de transformare, situație care presupune trecerea în perspectivă de la serviciul militar obligatoriu (mixt) în toate unitățile militare, la sistemul completării unor unități militare doar cu militari pe

bază de contract. În acest proces, potrivit reglementărilor statuate la nivel național, rolul, locul și importanța profesiei de militar se extind, fiind pus accentul pe efectivul de soldați și sergenți angajați pe bază de contract. Însă, actualmente, Armata Națională se confruntă cu problema majoră a capacității reduse de a menține/completa efectivul de sergenți și soldați angajați prin contract.

Vom reliefa principalele probleme de completare cu efectiv de sergenți și soldați angajați în serviciul militar prin contract: alternativa locurilor de muncă mai bine remunerate; diminuarea statutului social de apărător al țării; lipsa motivației tinerilor pentru angajare în serviciul militar; atacuri de dezinformare și de manipulare a opiniei publice asupra instituției militare; resursele materiale și tehnice necesare desfășurării activităților cotidiene sunt sub nivelul de calitate corespunzător și altele.

Agresiunea Federației Ruse asupra Ucrainei a generat o schimbare accentuată de optică a cetățenilor moldoveni față de Armata Națională și problemele de apărare. În mod tradițional, armata se bucura de opinii pozitive din partea publicului larg. Dacă, în anii anteriori încrederea în armată, expusă în Barometrul Opiniei Publice, a variat constant între 40% și 50%, în sondajul din anul 2022, acest indicator a scăzut la 27%. Încă un aspect important îl găsim în răspunsurile la întrebarea privind disponibilitatea cetățenilor de a se înrola în forțele armate, în cazul unei agresiuni militare asupra Republicii Moldova. Disponibilitatea bărbaților de a se înrola în armată, în cazul unei agresiuni, este de 41%, pe când în rândul cetățenilor cu pregătire militară, procentul celor care se anunță dispuși să participe la apărarea țării este de 48,5%. Astfel, în cazul unei agresiuni, moldovenii nu vor fugi din țară, dar se vor apăra, asigurând capacitățile de mobilizare a forțelor armate. Acest indicator, însă, nu se apropie de dispozițiile similare din Ucraina, Polonia, Finlanda, Țările Baltice, unde există educație patriotică și o politică informațională de stat tranșantă în privința pericolelor venite din partea Rusiei ([Albu și alții 2022](#), 17).

Considerăm că inițierea și desfășurarea unei campanii de promovare a imaginii pozitive a serviciului militar în Armata Națională sunt de importanță majoră. Este nevoie de un sistem/program de educație militar-patriotică a tinerei generații și de formare și promovare a culturii de securitate și apărare, precum și a culturii memoriei în societate. Educația patriotică trebuie privită ca o activitate sistematică a autorităților statului, armatei, școlii, societății civile și familiei pentru formarea în rândul cetățenilor a conștiinței patriotice ridicate, a sentimentelor de fidelitate față de patrie, de disponibilitate pentru îndeplinirea datoriei civice și a îndatoririlor constituționale în vederea apărării intereselor patriei. Vom menționa că Hotărârea Guvernului nr. 1263, din 24.12.1998, cu privire la aprobarea concepției educației militaro-patriotice a tineretului ([Guvernul Republicii Moldova 1998](#)) a fost abrogată în anul 2012, fără o înlocuire adecvată cu noi cerințe de securitate.

În același timp sunt oportune acțiunile pentru sporirea atractivității, calității serviciului militar și garanțiilor de protecție socială a militarilor prin asigurarea unui pachet social corespunzător pentru angajați. În acest context, în anul 2023

Guvernul Republicii Moldova a aprobat o creștere a soldei militarilor în termen de la 150 la 500 de lei pe lună, a fost introdus dreptul la rația alimentară, pentru militarii prin contract, o dată pe zi (la prânz), a fost majorată diurna militarilor Armatei Naționale detașați în misiunea de pacificare din Zona de Securitate, au fost ajustate principiile de salarizare pentru corpul de sergenți și soldați, în conformitate cu practicile internaționale. Concomitent, Ministerul Apărării a demarat unele programe de dezvoltare și de dotare a Armatei Naționale cu armament modern. Acest lucru a devenit posibil, datorită sprijinului partenerilor externi, precum și susținerii sectorului de apărare de către conducerea politică, în actualele condiții de securitate, fapt ce a permis majorarea bugetului destinat apărării, acesta constituind, pentru anul 2024, 0,55% din PIB ([Ministerul Apărării al Republicii Moldova 2023](#)). Acțiunile de protecție socială a militarilor, pe de o parte și de dezvoltare și dotare a armatei, pe de altă parte reprezintă un factor al consolidării încrederii cetățenilor în capacitatea armatei de a-și exercita misiunea constituțională, sporind sprijinul pentru apărarea țării în rândul populației.

Păstrarea sistemului mixt de completare a forțelor armate oferă posibilitatea de a pregăti rezerva forțelor armate pe contul militarilor care se eliberează după finalizarea serviciului militar. Cu problema insuficienței rezervei pregătite s-au confruntat forțele armate ale României, după abolirea serviciului militar obligatoriu în anul 2007. Pentru a reveni la normalitate, în anul 2015, a fost adoptată Legea privind Statutul rezerviștilor voluntari, care prevede o perioadă de formare inițială a cetățenilor care nu au efectuat serviciul militar activ, pentru acumularea cunoștințelor militare de bază, după care are loc convocarea anuală de instrucție cu o durată de 15 zile calendaristice ([Parlamentul României 2015](#)). Totodată, considerând lecțiile războiului din Ucraina, Ministerul Apărării Naționale a pregătit, pentru anul 2024, un proiect de lege privind stagiul militar voluntar pentru femei și bărbați care va reglementa posibilitatea celor care doresc să aibă pregătire militară, cu vârsta între 18 și 35 de ani, să efectueze un stagiul de până la patru luni, având pentru aceasta anumite stimulente ([Europa Liberă 2024](#)).

Considerăm că acest exemplu trebuie luat în considerare de către Ministerul Apărării al Republicii Moldova, în contextul oportunității de a păstra în continuare sistemul mixt de completare a armatei. Cu atât mai mult cu cât legislația națională nu limitează proporția, fapt care permite profesionalizarea treptată. Rămâne actuală și necesitatea de a perfecționa legislația în vigoare cu privire la pregătirea rezervei militare.

Concluzii

Având în vedere schimbările mediului de securitate internațional și regional, după ce a fost adoptată Strategia securității naționale, în Republica Moldova urmează un proces complex de proiectare a cadrului strategic de planificare a apărării, care cuprinde elaborarea unui set de documente strategice, cum ar fi Strategia națională de apărare și Strategia militară.

Vom remarca că, în această etapă a implementărilor practice ale deciziilor politice, este recomandat ca Ministerul Apărării să asigure planificarea construcției și dezvoltării Armatei Naționale nu doar prin prisma eficientizării structurii, organizării, conducerii, pregătirii, întrebuințării, dotării, dislocării, dar și păstrând sistemul mixt de completare a armatei. În Strategia națională de apărare se recomandă menționarea faptului că sistemul mixt de completare a Armatei Naționale reprezintă modalitatea principală prin care Republica Moldova poate pregăti cetățenii săi și rezerva proprie a forțelor armate pentru apărarea patriei. În perspectivă, profesionalizarea armatei poate fi examinată, prin prisma existenței condițiilor actuale externe/interne, pe o platformă largă a susținerii politice și asigurării multilaterale a procesului, lansării unui sistem de organizare a pregătirii militare a tinerilor/cetățenilor pentru crearea rezervelor, precum și instituirea serviciului militar în rezervă voluntar.

Totodată, apărarea este un efort comun care implică atât instituțiile militare, cât și pe cele civile și, nu în ultimul rând, responsabilizarea cetățeanului. Este nevoie de o cultură puternică de securitate, promovată în mod susținut în rândul populației și decidenților politici, pentru formarea și consolidarea cunoștințelor și a informațiilor referitoare la valorile și necesitățile naționale de securitate, a căror cunoaștere atrage dezvoltarea și promovarea unor comportamente necesare apărării statului de pericolele interne sau externe. Astfel, se va înțelege corect sensul art. 57 al Constituției (Parlamentul Republicii Moldova 1994) în care se menționează că apărarea patriei este un drept și o datorie sfântă a fiecărui cetățean, care se realizează primordial prin serviciul militar în forțele armate.

Referințe

- Albu, N., E. Mîrzac, M. Potoroacă, V. Pașa, A. Grămadă, V. Juc și V. Catarji. 2022. *Recepții publice asupra sistemului de securitate și apărare a Republicii Moldova*. Chișinău.
- Capital. 2015. „Se introduce în Europa: Lituania revine temporar la serviciul militar obligatoriu.” <https://www.capital.ro/se-introduce-in-europa-lituania-revine-temporar-serviciul-militar-obligatoriu.html>
- . 2024. „Vor merge obligatoriu în armată.” <https://www.capital.ro/vor-merge-obligatoriu-in-armata-decizie-pentru-barbatii-intre-18-si-27-de-ani-ordin-oficial.html>.
- Coropcean, I., V. Juc și C. Manolache. 2019. *Serviciul militar în Republica Moldova: abordare politico-juridică*. Monografie. Chișinău: Biblioteca Științifică (Institut) ”Andrei Lupan”.
- Defense Romania. 2024. „Nordicii dau tonul: Danemarca introduce serviciul militar obligatoriu și pentru femei.” https://www.defenseromania.ro/nordul-europei-da-tonul-danemarca-introduce-serviciul-militar-obligatoriu-si-pentru-femei-stagiul-militar-obligatoriu-creste-la-11-luni_627380.html.
- Diplomatic dictionary. 2024. ”Военный потенциал государства.” [The state’s military potential]. <http://diplomaticdictionary.com/dictionary/>.
- Duțu, P., C. Moștoflei și A. Sarcinschi. 2003. *Profesionalizarea Armatei României în contextul integrării în NATO*. București: Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate.

- Duțu, P. și A. Sarcinschi.** 2004. *Determinări sociale, psihosociale și juridice ale misiunilor Armatei României*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, „Carol I”.
- Duțu, P.** 2008. *Fenomene și procese definitorii pentru evoluția Armatei Naționale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.
- DW.** 2023. „Europa: Revine serviciul militar obligatoriu?” <https://amp.dw.com/ro/ne-%C3%AEntoarcem-la-serviciul-militar-obligatoriu/a-65884583>.
- Europa Liberă.** 2024. „Proiect: stagiul militar voluntar pentru femei și bărbați între 18 și 35 de ani.” <https://romania.europalibera.org/a/ministerul-apararii-legislatie-comisii-parlament-intalnire/32807942.html>.
- Euronews.** 2024. „Ucraina: Parlamentul a adoptat legea cu privire la mobilizare.” <https://ru.euronews.com/2024/04/11/ukraine-conscripts>.
- Forbes.** 2024. **”В поиске 500 000 новобранцев.”** [Looking for 500,000 recruits]. <https://forbes.ua/ru/war-in-ukraine/u-poshukakh-500-000-novikh-rekrutiv-ft-otsinyue-shansi-ukraini-mobilizuvati-piv-milyona-cholovikiv-dlya-viyni-proti-rosii-13032024-19830>.
- Global Legal Monitor.** 2023. ”Georgia: New Defense Code Establishes System of Mandatory Military Service.” <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2023-12-28/georgia-new-defense-code-establishes-system-of-mandatory-military-service/>.
- Guvernul Republicii Moldova.** 1998. „Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea concepției educației militaro-patriotice a tineretului.” https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=77261&lang=ro.
- _____. 2018. „Hotărârea Guvernului nr. 601, din 27.06.2018, cu privire la aprobarea Programului «Armata Profesionistă 2018-2021».” https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108729&lang=ro.
- Interfax.** 2022. ”Весенний призыв на срочную службу в 2022 году в Украине проводиться не будет – Генштаб ВСУ.” [The spring call for conscription in 2022 will not be held in Ukraine - General Staff of the Armed Forces of Ukraine]. <https://ua.interfax.com.ua/news/general/822114.html>.
- Ministerul Apărării al Republicii Moldova.** 2023. „Ministrul Apărării a prezentat realizările instituției în plenul Parlamentului.” <https://www.army.md/index.php/duhovniceti/inf/12319116423?lng=2&action=show&cat=122&obj=8572>.
- Parlamentul Republicii Moldova.** 1994. „Constituția Republicii Moldova.” https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ro.
- _____. 2023. „Hotărârea Parlamentului nr. 391/2023 privind aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova.” https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141253&lang=ro.
- Parlamentul României.** 2015. „Legea nr. 270, din 10 noiembrie 2015, privind Statutul rezerviștilor voluntari.” https://www.mapn.ro/rezervisti_voluntari/documente /270_din_2015.pdf.
- Parlamentul Ucrainei.** 2024. ”Закон України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку.” [The Law of Ukraine On amendments to some

legislative acts of Ukraine regarding certain issues of military service, mobilization, and military registration]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3633-IX#Text>.

Președintele Ucrainei. 2013. ”Указ Президента України №562/2013 Про строки проведення чергових призовів, чергові призови громадян України на строкову військову службу до внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України та звільнення в запас військовослужбовців у 2014 році.” [Decree of the President of Ukraine No. 562/2013 On the terms of regular conscriptions, regular conscriptions of citizens of Ukraine for temporary military service in the internal troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the release of servicemen into the reserve in 2014]. <https://www.president.gov.ua/documents/5622013-15707>.

—. 2022. ”Указ Президента України №36/2022 Про першочергові заходи щодо зміцнення обороноздатності держави, підвищення привабливості військової служби у Збройних Силах України та поступового переходу до засад професійної армії.” [Decree of the President of Ukraine No. 36/2022 On priority measures to strengthen the state’s defense capabilities, increase the attractiveness of military service in the Armed Forces of Ukraine, and gradual transition to the basics of a professional army]. <https://www.president.gov.ua/documents/362022-41285>.

Sarcinschi, A. 2005. *Impactul profesionalizării Armatei României asupra raporturilor sale cu societatea în care funcționează*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.